

# Kuvakirja kääntäjän työpöydällä

**Riitta Oittinen, Anne Ketola & Melissa Garavini (toim.): *Translating Picturebooks: Revoicing the Verbal, the Visual, and the Aural for a Child Audience*. New York & London: Routledge, 2018, 213 s.**

Riitta Oittisen, Anne Ketolan ja Melissa Garavinin toimittama *Translating Picturebooks: Revoicing the Verbal, the Visual, and the Aural for a Child Audience* (2018) keskittyy kuvakirjan kääntämiseen ja sen erityispiirteisiin. Huomion kohteena ovat kääntämisen kannalta olennaiset kuvakirjan ominaisuudet, erityisesti kuvan ja sanan suhde, mutta myös kuvia ja aukeamia koskeva sarjallisuus sekä intertekstuaalisuus ja intervisuaalisuus. Huomiota kirjassa saavat myös ääneen lukeminen ja siihen liittyvä auditiivisuus, samoin kuin kuvakirjan kohdeyleisö, lapset. Teoksessa tarkastellaan lisäksi kulttuuristen ja julkaisuprosessiin liittyvien seikkojen vaikutusta käännöksiin. Kirjoittajakuntaan kuuluu toimittajien ohella kansainvälinen joukko muita käännöstieteen tutkijoita. Aiemmat kansainväliset julkaisut kuvakirjan kääntämisestä ovat olleet lähinnä yksittäisiä artikkeleita. Sen sijaan suomeksi aiheesta on ilmestynyt arvostetun käännöstieteen Anne Devereaux Jordan -elämäntyöpalkinnon kesäkuussa 2019 saaneen Riitta Oittisen teos *Kuvakirja kääntäjän kädessä* (2004). Kirja on palvellut käännöstieteen ohella myös kuvakirjatutkimusta lähes ainoana suomenkielisenä kuvakirjan rakennetta ja toimintaa käsittelevänä perusteoksena.

Kirjallisuustieteen ja erityisesti kuvakirjatutkimuksen näkökulmasta *Translating Picturebooks* toimii johdatuksena kuvakirjan piirteisiin ja teoriaan. Kirja tarjoaa kuitenkin esikuvaansa, *Kuvakirja kääntäjän kädessä*, laajemman ja kansainvälisemmän teoreettisen katsauksen aiheeseen. Kirjassa esitellään kuvakirjatutkimuksen keskeisiä teoreettisia ajatuksia ja teoreetikoita, kuten David Lewis (2001), Perry Nodelman (1988, 2005, 2010), Maria Nikolajeva ja Carroll Scott (2001), Lawrence R. Sipes (1988, 2008) sekä Evelyn Arizpe ja Morgan Styles (2003). Viittauksia on myös tutkimuksiin kirjallisuustieteen ja käännöstieteen rajapinnasta, samoin kuin esimerkiksi lasten lukemiseen ja kuvan vastaanottoon liittyvistä tutkimusartikkeleista. Uudet tutkimusmenetelmät, kuten kirjassa lyhyesti esitelty silmänliiketutkimus, voivat tulevaisuudessa tuottaa toistaiseksi melko niukasti saatavilla olevaa empiiristä tietoa käännösratkaisujen vaikutuksesta vastaanottoon. Tietoa on tähän mennessä saatu lähinnä vasta lukutaitoisten lasten osalta kuvan havainnoinnista.

Kirjan kaksi ensimmäistä lukua käsittävässä teoriaosuudessa kääntämisen kohteeksi määrittyy kuvakirja kuvan ja sanan muodostamana kokonaisuutena, jossa kuva on sanan ja sana kuvan konteksti. Kuvakirjatutkimuksessa usein ikonotekstiksi (Hallberg 1982, 165) määritelty vuorovaikutussuhde konkreti-

soituu käännösesimerkeissä, joiden ympärille teoksen muut luvut rakentuvat. Analyseissä tuodaan esille, miten kääntämisen ytimessä oleva tulkinta edellyttää kuvakirjakääntäjältä huomion kiinnittämistä erityisesti kuvaan.

Käännösanalyysiin liittyvä kuvitus on lukijan ulottuvilla suurimmaksi osaksi ainoastaan sanallisina esityksinä, kuten muussakin kuvakirjaa käsittelevässä tutkimuksessa. Lukijalle tarjotaan kuitenkin joitakin kuvallisia esimerkkejä, kuten John Tennielin (1865) ja Riitta Oittisen (2017) kuvat Alicesta Lewis Carrollin kirjaan *Alice's Adventures in Wonderland* (1865) sekä Mauri ja Tarja Kunnaksen Lemminkäisen hirven hiihtoa ja Ilmarisen kyisen pellon kyntöä esittävät kuvat *Koirien Kalevalaan* (1992). Tekstikatkelmat eri kieliä ja kulttuurireja edustavista kuvakirjoista ovat kielestä riippumatta luettavissa myös englanniksi. Esimerkiksi edellä mainittuihin kuviin liittyvät analyysit osoittavat, miten jo vähäiset muutokset tekstissä vaikuttavat kuvan tulkintaan ja miten kuva tekstin yhteydessä voi muuttaa sanojen merkitystä. Sanojen auditiivista ulottuvuutta voi jokainen testata lukemalla esimerkkejä ääneen.

Käännösanalyysiesimerkkien ohella kirjassa tarkastellaan kääntäjien haasteita käännöspäiväkirjojen avulla. Riitta Oittisen lisäksi käännösratkaisuja ja niiden perusteita ovat pohtineet Tampereen yliopiston käännöstieteen opiskelijat omissa kuvakirjoja koskevissa harjoitustöissään. Kääntäjä tarvitsee myös erilaisten kulttuurien tuntemusta, jotta hän osaisi ennakoita käännösvalintojensa vaikutusta teosten sisältöön vastaanoton yhteydessä. Kirjassa on esimerkki, jossa vuonna 2010 arabiaksi käännettyssä tarinassa kolmesta pienestä porsaasta on tehty vuohia. Muslimeille sika on epäpuhdas eläin, toisin kuin yleisesti kotieläimenä pidetty vuohi. Eläinten nimet Nif-Nif, Nouf-Nouf ja Naf-Naf noudattavat puolestaan ranskankielistä käännöstä sen sijaan, että ne kuvaisivat eläinten luonteita, kuten englannin- ja suomenkielisissä versioissa. Camilla Storskogin Mauri Kunnaksen *Koirien Kalevalan* italiankielisestä käännöksestä *La magica terra di Kalevala* (2009) on puolestaan pyritty häivyttämään intertekstuaaliset viittaukset suomalaiseen kulttuuriin. Tämä ratkaisu ei kuitenkaan johdu ensisijaisesti kääntäjistä, vaan perustuu pikemminkin kustantajan näkemykseen siitä, etteivät lapset ymmärtäisi vierasta kulttuuria. Väitän, että ymmärrystä kuvakirjakääntämisen haasteista ei vaadita vain kääntäjiltä, vaan myös tutkijoilta, jotka käyttävät kuvakirjakäännöksiä työssään.

Kirjan esipuheessa todetaan, että kuvakirjakääntämisen arvostus ei vastaa työn vaativuutta. Arvostuksen puute taas on nähtävissä paitsi julkaistujen käännösten laadussa, myös kustantajien vaatimuksina sekä kauaskantoisimmillaan, kuten kirjan päätössanoissa todetaan, lasten lukuinnon laantumisenä. Anne Ketolan tarkastelemissa käännöstieteen opiskelijoiden käännöspäiväkirjoissa tulee esille, mikä merkitys on paitsi käännettävän kohteen ilmaisumuodon erityispiirteiden tuntemuksella, myös kääntäjän lapsikäisyyksellä. Lasta vastaanottajana tai kuvakirjaa ilmaisumuotona aliarvioiva asenne näkyy käännöksessä helposti esimerkiksi yksinkertaistuksina, jotka latistavat alkuperäisen teoksen merkityksiä tai ilmaisuja. Käännöksellä voi sanoa olevan väliä, koska käsitys

kirjallisuudesta syntyy lukukokemuksien myötä. Tämän lisäksi lukukokemukset kuitenkin aina jossakin määrin muokkaavat myös maailmankuvaamme, esimerkiksi käsitystämme muista kulttuureista. Merkitystä on myös sillä, kiinnostuuko lapselle lukeva aikuinen kirjasta ja toimiiko se ääneen luettuna. Selkeän esitystavan ja runsaiden esimerkkien ansiosta *Translating Picturebooks* tulee palvelemaan toivottavasti paitsi käännöstieteen, myös kuvakirjatutkimuksen tarpeita.

Koska kirjaa käännetään käytettäväksi, käännöstieteen näkökulma tekee kuvakirjatutkimuksessa marginaaliin jääneen vastaanoton näkyvämmäksi. E- ja digikirjallisuutta käsittelevässä osuudessa Melissa Garavini toteaa uusien julkaisumuotojen edellyttävän kääntäjiltä aiempaa enemmän multimodaalisuuden huomioimista. Tämä haaste koskee yhtä lailla myös kirjallisuudentutkijoita. *Translating Picturebooks* avaa omalta osaltaan multimodaalisuuden näkökulmia tavalla, jota muidenkin kuin käännöstieteilijöiden on helppo lähestyä.

*Mirja Nieminen*

## Kirjallisuus

Hallberg, Kristin 1982. Litteraturvetenskapen och bilderboksforskningen. *Tidskrift för litteraturvetenskap* 3–4, 163–68.

# Abstracts

---

*Eeva-Liisa Bastman*

## **The Dynamics of Imitation and Modification in *Ilo-Laulu Jesuxesta* by Matthias Salamnius**

*Ilo-Laulu Jesuxesta* (“A Joyous Song of Jesus”) is a long narrative poem about the life of Christ, written by Matthias Salamnius and published in 1690. The poem, composed in the traditional oral metre of Finnish folk poetry, was quickly canonized as an early modern classic of Finnish literature. Salamnius’ epic has been admired for its ability to bring together elements from the transnational biblical tradition and the local oral tradition.

This article examines questions related to the poem’s genre, poetics, and intertextuality in the context of imitation, a concept which dominated 17th century poetry and poetics. Early modern imitation had a dynamic and varied nature. By encouraging adaptation and remodelling of older forms and contents, it advanced the development of vernacular literature. *Ilo-Laulu Jesuxesta* is read as a biblical epic, which makes use of the imitative technique of paraphrase. The article demonstrates how the poem’s narrative relies on Mikael Agricola’s passion harmony from 1549. Moreover, it discusses the author’s comments, amplifications, and insertions, and examines the ways in which they bring the epic into dialogue with devotional literature.

Keywords: *imitation, paraphrasis, epic poetry, Kalevala metric poetry, 17th century, Matthias Salamnius*

---

*Sofia Kotilainen*

## **“The most useful of all goods”: Isa Asp, her books and her reading habits**

In this article I study what kind of literature was available to the Finnish women poets of the 1850s, using as an example the life of Isa Asp (1853–1872) and her library. What motivated them to read, what were the functions of their reading, what kind literature possibly inspired them, and who were the literary models for their own works? I combine the methods of historical research with reception theory. In addition to religious and

other non-fiction books, Asp, whose mother tongue was Finnish, was widely acquainted with the masterpieces of Finnish, Swedish and other European fiction of her time and, being able to read Swedish, also the classics, which were mainly written in that language. Even though she did not actually have a library of her own, she could borrow books from the libraries of friends and families she knew. The usefulness of reading was connected with the Fennoman ideology and the demands of popular education, which her vocation as a teacher had strengthened in her mind. For Asp, reading literature meant not only studying and acquiring information but also the creation and enjoyment of the art of fiction.

Keywords: *book history, home libraries, poets, functional literacy skills, reading habits, Isa Asp*

---

*Mikko Turunen*

### **The Metaphysics of an Ant: Representations of Death in the Poetic Works of Lauri Viita**

This article examines the various representations of death and dying in the poetic works of the Finnish poet Lauri Viita (1916–1965). In my analysis, I make use of interdisciplinary dialogue between death studies and literary criticism in order to explain the network of philosophical, cultural and symbolic configurations which are present in the poems. It seems, however, that the conventional death related schemas do not dictate any single or determinate meaning although such cognitive or cultural patterns are apparent. On the contrary, there are various different, even inconsistent, views, which shape up multi-layered aspects of death and dying. In individual poems simple details of everyday life often occupy a central role in building up the poem's concrete setting, but themes and meanings are related to several phenomena, e.g. death culture, spiritual beliefs, or historical allusions. This connection is based on the idea of unexpected similarity, which is established through analogies between the concrete setting of the poem and mental frameworks concerning death and dying. Typically existential dimensions are associated with ostensibly insignificant objects such as a louse or a batten. The topos of death in Viita's poems includes some recurrent traits such as the idea of the continuous cycle of existence, alienated yet concrete depiction of dying and minimalist use of properties. Additionally, the poeticized expressions and innovative verbal novelties typical of Viita's work suggest multidimensional and unconventional interpretations of mortality.

Keywords: *Lauri Viita, representation, death studies, poetry*

---

Jarmo Jukka Lintunen

### **Laura Ruohonen's Play *Sotaturistit*: A Pacifistic Satire**

In my article, I analyse the satirical aspects of Laura Ruohonen's play *Sotaturistit* (*War Tourists*, 2008). The play features some typical satirical elements such as a clear target of critique and a humorous and playful approach. The play's historical context is the Crimean War (1853-1856), and it focuses on a Swedish tourist group that travels by ship to observe warfare. The basic plot of *Sotaturistit* is rather grim, but it also includes comic elements generated by exaggerated characters as well as hilarious dialogue and scenes. In the beginning, the play's tone is humorous but it darkens gradually as violence starts to affect the main characters. In contrast to the female characters who convey the play's anti-war attitude, most of the male characters are comical caricatures: warmongers who glamorise war and the violence it produces. With these caricatures, *Sotaturistit* highlights the gendered nature of war and violence; it can be read as a thesis play that addresses the absurdity of the war. The play also invites the spectator to reflect on gendered violence as well as on violence as entertainment in our contemporary culture.

Keywords: *Laura Ruohonen, satire, drama*

---

Raita Merivirta

### **Preserved Memories for "a Nation of Forgetters": Remembering and Forgetting Histories of India in *Midnight's Children* and *The Way Things Were***

This article examines the discussion about the importance of remembering the past in two Indian English novels: Salman Rushdie's *Midnight's Children* (1981) and Aatish Taseer's *The Way Things Were* (2014). Both novels argue that the majority of Indians do not remember the past, and even national crises such as the Emergency are quickly forgotten. The article asks why this is seen to be problematic and why remembrance is espoused in these novels. By way of an answer the article argues that both Rushdie and Taseer emphasise the significance of remembering (otherwise) as a way to challenge and limit political power of leaders, parties and organisations. *Midnight's Children* challenged Indira Gandhi's and the Indian state's official rhetoric and subsequent forgetting of the Emergency with its enduring construction of literary counter-memory of the period. *The Way Things Were* urges its (Indian) readers to know and remember the past, not least because it is much more difficult to falsify and misuse well-known and remembered history for political purposes, but also purely for the sake of education and knowledge.

Keywords: *India, the novel, memory, history, Salman Rushdie, Aatish Taseer*



## Tule jäseneksi Kirjallisuudentutkijain Seuraan!

Jäsenenä saat seuran julkaiseman *Avain*-lehden neljästi vuodessa sekä oikeuden osallistua seuran järjestämiin seminaareihin ja muihin tilaisuuksiin.

### *Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti Avain*

Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti *Avain* on tapa päästä sisään kirjallisuudentutkimuksen maailmaan. Se tarjoaa tieteellisten artikkelien, tutkimus- ja kirja-arviointien lisäksi erilaisia puheenvuoroja kotimaisesta ja ulkomaisesta kirjallisuudesta ja sen tutkimuksesta. Lisäksi se pyrkii herättämään keskustelua kirjallisuudentutkimukseen liittyvistä ajankohtaisista aiheista.

*Avain* jatkaa kirjallisuudentutkimuksen äänitorvena seuransa 90 vuoden kokemuksella.

Neljästi vuodessa ilmestyvä *Avain* on Kirjallisuudentutkijain Seuran lehti, jonka saa seuran jäsenetuna maksamalla jäsenmaksun 48 euroa (perustutkinto-opiskelijat, apurahatutkijat, työttömät ja eläkeläiset 27 euroa) Seuran tilille FI90 8000 1201 4734 45. Viestikenttään merkitään jäsenen nimi ja osoite lehden postitusta varten.

Ilmoittamalla sähköpostiosoitteesi seuran sihteerille Marianna Koljoselle (sihteeriksi.kts@gmail.com) pääset mukaan myös seuran postilistalle kts@uta.fi, jolla tiedotetaan alaan liittyvistä tapahtumista. Listaa käytetään myös tiedonhankintaan, sekä keskusteluun kirjallisuutta ja kirjallisuudentutkimusta koskevista ajankohtaisista aiheista.

Lisätietoja seurasta: <http://pro.tsv.fi/skts/>